

SVENSKA
FORNMINNESFÖRENINGENS
TIDSKRIFT.

FÖRSTA BANDET.

1:a häftet.

INNEHÅLL:

	Sid.
Svenska Fornminnesföreningens årsmöte i Vexjö 1—3 juni 1870	1
GRANLUND, V., Svenska folket i sina ordspråk	27
WIBERG, C. F., Gestriklands fornborgar (med 1 träsnitt).....	46
MONTELIUS, O., Svensk konst under hednatiden (med 11 träsn.)	52
NILSSON, S., Bref till sekreteraren i Sv. Fornminnesföreningen	69
MANDELGREN, N. M., Det gamla grafkoret i Torrlösa.....	83
Notiser: Inglinge hög, af P. E. B—d (med 3 träsnitt).....	89
Höjdkarta öfver Kalkudda skans, af P. E. B—d (med karta)	93
Folkvisa från Nerike (med musik)	94

Inglinge hög.

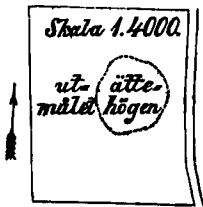
»Hvad som var nedanföre mot sjön beboddes af våldsmän,
Männer för sig, en vikingastam, med styrkan till lagbalk.
Sagor i tusendetal, vanställd men lefvande Edda,
Diktad i sammandrag, en bild af fädernes Asgård,
Thorslund hafva vi der, och *Inges hög* med sitt stenklot,
Ristadt med runor, om runor det är, oläsliga ännu.
Odins krubba, men tom, ty åttafotingen saknas,
Asa för kämpar berömdt, nu marknadskämpar allenast,
Velints hård på en klippa i sjön och *Vitalas* murar,
Bleking från Norge bebygdt alltse'n Härfager der styrde
Knöt sin grönskande krans emellan vågen och Varend. —
Sagorna lefva ännu, men Sturleson är ej kommen
Att dem knyta ihop som en krans isklockor på Island.
Tiden vänder allt mer sin håg från fädernesagan,
Lyssnar till nutids sorl och oroliga sqvallret för dagen.»

Så skildrar uti *Kronbruden* skalden på Östrabo sine fäders hem, det gamla Varend; så beskriver han dess gamla konungatron och de gamla virda-konungarnes panteon, »Inges hög med sitt stenklot», så klagar han: »sagorna lefva ännu, men Sturleson är ej kommen att dem knyta ihop som en krans isklockor på Island. Tiden vänder allt mer sin håg från fädernesagan, lyssnar till nutids sorl och oroliga sqvallret för dagen.»

Sedan dess har nu nära en mansålder gått förbi, men ej utan att både lemna efter sig spår af egna stigar och staka ut nya banor för efterkommande släkten. Fortgå vi på dessa banor, torde vi eller våra efterkommande i en framtid kunna icke allenast bättre tolka de oläsliga runorna på Inges stenklot, utan äfven knyta en sagokrans värdig våra fäders gamla minnen. Med samnad hand torde vi kunna knyta en krans isklockor, och med stolthet kunna vi hänvisa till redan inbergade blomsterskördar, till redan ristade flockar af en ny Heimskringla. Vår nyaste tid har åter vändt sin håg till fädernesagan med sådan lust och fröjd, att hon ej sällan därför glömmar nutidens sorl. En hvar anser det nu vara en pligt att lemna en blomma eller ett blad till kransen.

Inglinge hög eller Kung Inges hög är en storartad ättehög med ej mindre storartad toppsten samt finnes afbildad i »Suecia Antiqua», i »Svenska Minnen», i »Värend och Virdarne», allt efter teckningar från äldre tider, men efter en ny teckning i kalendern »Svea» för innevarande år. Alla dessa afbildningar tyckas dock vara gjorda på fri hand, och vi meddela här ingen ny frihandstekning, emedan egaren af den omkring liggande jorden, major S. F. Cervin, godhetsfullt gifvit löfte om att genom skicklig landtmätare upprätta karta med nivå-kurvor, hvilket är det enda sätt att på ett plan få en ättehög säkert afbildad. Denna karta måste sparas till ett följande häfte, emedan snö nu hindrar markens uppmätning.

Tils vidare lemna vi här en i skalan 1.4000 gjord afritning af högens grundplan jämte grundplanen af det område med därinom liggande fornlemningar af skepsformer och smärre ättehögar, hvilket major Cervin skänkte till Svenska Fornminnesföreningen under hennes första landsortsmöte i Vexjö den 1—3 juni 1870. Å den tillämnade nivå-kurvs-kartan i större skala komma äfven de kring högen liggande smärre fornlemningarna att

upptagas.

Den på högens spets stående toppstenen är enligt herr Mandelgrens mätningar 7 fot hög, 6 fot bred vid basen och 2 fot vid toppen, men endast 8 tum tjock och med så släta sidor, att de se ut att vara huggna.

Minnesmärkets största märkvärdighet är dock den lilla låga sten, som ligger lös på marken vid toppstenens bas och som ger det hela utseende af en stol med mycket hög rygg. Denne sten är flerstädes så afbildad, att man måste, i likhet med Tegnér, kalla honom ett »stenklot». Mindre poetiskt, men mera sannt, skulle man kunna kalla honom en stenkudde, eller ännu sannare en stenlimpa, ty han är nästan en afplattad sfer, hvars vågräta diameter är 25 tum och hvars höjd är blott 15 tum, allt efter herr Mandelgrens mätning.

Stenens ornament äro ej särdeles djupt ristade, dock tillräckligt djupt för att man skall kunna öfvertyga sig om, att de ej i strängt realistisk mening kunna kallas »runor». De afbildas här efter tre teckningar ur Mandelgrens samlingar, hvilka teckningar äro under olika tider gjorda af Nordenberg, Mandelgren och Egron

Lundgren. De stämman sins emellan temligen nära öfverens och afvika icke mycket från teckningen i Dahlbergs Suecia. Ytterst ser man en ring af dubbelspiraler. Sådana graverade man här i Sverige i brons för kanske tre tusen år sedan och äfven under första kristna tiden samt ännu i våra dagar. De tre-uddiga eller tre-flikiga ornamenten innanför dubbelspiralen torde kanske kunna hänföras till den första kristna tiden, kanske ända till 1100-talet. Till samma

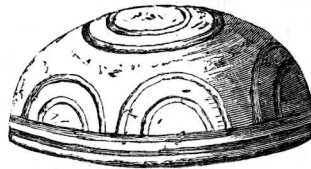
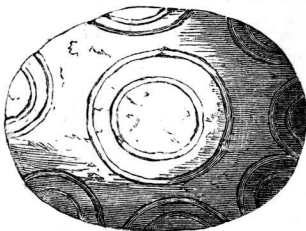

tid kan måhända korset med ringarne i midten hänföras, men detta motiv finnes också talrikt på hällristningar från bronsåldern.

Antagligen äro dock alla ornamenten gjorda samtidigt, och en profan kan våga en gissning, hvilken kanske en vetenskapsman skulle vara för försigtig att uttala, att ritningen förskrifver sig från öfvergångstiden mellan hedendom och kristendom, kanske från 1000-talet.

I skaldisk mening kan man dock kalla dessa teckningar »ännu oläsliga runor», ty antagligen fästade våre fäder en vida djupare betydelse vid slika afbildningar än vi. För oss äro de nu mera prydnader utan annat värde än det historiska eller ästhetiska; men för fäderne voro de väl sinnebilder, hvilka torde vara främmande för hela vår själsriktning. Många af våra fäders djupaste tankar och heligaste känslor torde icke återfinnas hos oss, och därföre skola många af deras ännu bibehållna minnen för oss alltid förblifva »oläsliga runor», ehuru mycket högre vi än tro oss stå, och ehuru mycket mer vi än tro oss begripa. Hvarje förgånget kulturskifte har sina egna rymder, hvilka för efterkommande för alltid förblifva oupphimmeliga och blott med undran och vördnad kunna skönjas i fjärran.

Man har länge trott, att det bekanta stenklotet på Inglinge hög varit ensamt i sitt slag. Så är dock icke nu mera händelsen,

Längd 13 tum.

Bredd 10 "

Höjd 7 "

ty i november månad förlidet år skänkte herr Carl Schmidt till national-museum en sten (se fig. å föreg. s.) hvilken i 20 å 30 år legat på Landshammars gård i Spelviks socken, Rönö härad, Södermanland. Han har blifvit upptagen ur en grafhög af gårdens förre egare, ingenjör Rundstedt. Blotta teckningen visar, att denne sten är obetydligare och enklare än Inglinge stenklot, men påtagligen är det en sten af samma slag och för samma sak afsedd. Dessutom bildar denne nyfunne sten en mellanlänk emellan Inglingestenklotet och de två s. k. hjelmformige stenar som finnas afbildade och beskrifne i Hofbergs högst förtjenstfulla arbete »Nerikes gamla minnen» sidd. 77 o. 78. Dessa båda teckningar, hvilka här ej behöfva afbildas, äro temligen lika Landshammar-stenen, och man har sålunda fyra stenar, hvilka alla kunna hänföras till en ny klass fornminnen, bland hvilka Inglinge stenklot är förnämst.

Hvad sagorna tälja om Inglinge hög är ganska litet, men ofta upprepadt i flere skrifter, bland hvilka här nämnas Linnerhjelm's bref under resor i Sverge, Sjöborgs Nomenklatur och Samlingar, Wieselgrens Ny Smålandsbeskrifning, Hyllén-Cavallii »Värend och Virdarne», »Suecia Antiqua», »Svenska minnen», Konversations- och geografiska ordböcker, »Linnés skånska resa», Brunii anteckningar m. fl. Sagan låter en konung Ingel Alvarsson var begrafven i högen med krona, spira af guld och två års skatt, alt ett mål för skattgräfvare; men underrättelser af vetenskapligt värde äro få eller inga, ty de gamla gräfningarna skedde utan omsorg, och fynden torde ej ha blifvit tillvaratagna eller haft något större värde.

Att de två stenarne på ättehögens spets varit de gamle virdakungarnes tron är högst sannolikt, och denna förmodan vinner stöd däraf, att vid Ingelstad, enligt folksägen, varit kungsgård. Man har ännu kvar flere namn som påminna därom, t. ex. Kungsladan, Kungsängen, Kungsmaden, Kungsstigen, Kungsbron.

Att högen i Suecia Antiqua är afteknad mycket högre än han nu är, kan lätt förklaras däraf, att han flere gånger varit af okunnigt folk genomgräfd, utan att återställas i sitt förra skick.

P. E. B—d.